

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК: 504.06+620.92

JEL: M11, O13, Q42

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15179814>

**Еко-інновації як механізм підвищення конкурентоспроможності
підприємства**

Ліпич Любов Григорівна

доктор економічних наук, професор,
кафедра підприємництва, торгівлі та логістики, Луцький національний технічний
університет, 43018, м. Луцьк, Львівська, 75, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9059-7271>

Хілуха Оксана Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки, Луцький національний
технічний університет, 43018, м. Луцьк, Львівська, 75, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-1228-7171>

Кушнір Мирослава Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, кафедра прикладної економіки та аналітики,
Український католицький університет,
79011, м. Львів, Свенціцького, 17, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4441-4278>

Волинець Ірина Григорівна

кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
43025, м. Луцьк, проспект Волі, 13, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-2556-2109>

Прийнято: 24.03.2025 | Опубліковано: 06.04.2025

Анотація. Вступ. Екологічний аспект у функціонуванні підприємства останнім часом став одним із ключових чинників успіху, що впливає на його конкурентну позицію.

Мета. Метою статті є ідентифікація можливостей отримання підприємством конкурентної переваги шляхом нарощування еко-інноваційного потенціалу.

Методи. Методологічною основою дослідження є теоретичні положення управлінської науки, наукові праці відомих вчених-економістів у галузі управління конкурентоспроможністю підприємства та його інноваційністю. З метою досягнення дослідницьких завдань у роботі застосовано діалектичний метод наукового пізнання з метою ідентифікації понять конкурентоспроможність, інноваційність, еко-інновації, концептуально-логічний аналіз та системний підхід для актуалізації викликів впровадження еко-інновацій з метою збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємства після початку війни.

Результати. Встановлено, що конкурентоспроможність – це такий стан підприємства, за якого воно здатне ефективно брати участь у конкурентній боротьбі. Наявність конкурентного потенціалу та сформованих на його основі переваг свідчить про можливість і спроможність підприємства діяти успішно в умовах конкуренції та уникати стратегічних помилок. Конкурентну перевагу слід шукати насамперед у здатності підприємства бути інноваційним, постійно підвищувати свій рівень і таким чином досягати належної ефективності. Доведено, що інноваційність підприємства – це його здатність шукати та комерційно використовувати результати наукових досліджень, нові концепції, ідеї чи винаходи, що веде до підвищення рівня сучасності та зміцнення конкурентних позицій. Обґрунтовано, еко-інновації - це інновації, що складаються з нових процесів, методів, практик, систем і

продуктів, які дозволяють уникнути або зменшити навантаження на навколишнє середовище. Еко-інновації є частиною філософії ведення бізнесу, спрямованої на створення конкурентних переваг. Ефектом від впровадження еко-інновацій є підвищення екологічної ефективності, що прямо впливає на зниження енергомісткості виробництва, а опосередковано - підвищення конкурентоспроможності підприємства.

***Висновок.** Схильність до інновацій демонструє прагнення підприємств відповідати конкурентним умовам і підвищувати свою конкурентоспроможність. Особливого значення набуває екологічна конкурентоспроможність, яка визначається як здатність підприємства адаптуватися до ринкових умов, пов'язана з проекологічною діяльністю інших суб'єктів (виробників і споживачів), а також здатність конкурувати та отримувати вигоди від діяльності, що направлена на поліпшення навколишнього середовища.*

***Ключові слова:** конкурентна перевага, екологічна конкурентоспроможність, проекологічна поведінка, еко-інновації, інноваційність підприємства.*

Eco-innovation as a mechanism for increasing the competitiveness of an enterprise

Lipych Liubov

Lutsk National Technical University,
<https://orcid.org/0000-0002-9059-7271>

Khilukha Oksana

Lutsk National Technical University,
<https://orcid.org/0000-0002-1228-7171>

Kushnir Myroslava

Ukrainian Catholic University,

<https://orcid.org/0000-0002-4441-4278>

Volynets Iryna

Lesya Ukrainka Volyn National University,

<https://orcid.org/0000-0003-2556-2109>

Abstract. Introduction. *The ecological aspect of enterprise functioning has recently become one of the key success factors influencing its competitive position.*

The purpose of the article. *The purpose of this article is to identify the opportunities for an enterprise to gain a competitive advantage by enhancing its eco-innovation potential.*

Methods. *The methodological basis of the study comprises theoretical principles of management science and scientific works of renowned economists in the field of enterprise competitiveness and innovation management. To address the research objectives, the study employs the dialectical method of scientific cognition to identify the concepts of competitiveness, innovativeness, and eco-innovation. Additionally, conceptual-logical analysis and a systemic approach are used to highlight the challenges of implementing eco-innovations aimed at maintaining and improving enterprise competitiveness after the onset of war.*

Results. *It has been established that competitiveness is the state of an enterprise in which it can engage in competitive struggle. The presence of competitive potential and the competitive advantages formed on its basis reflect the ability to compete effectively and avoid competitive miscalculations. Competitive advantage should primarily be sought in the enterprise's ability to be innovative, continuously improve, and thus achieve optimal efficiency. It has been proven that enterprise innovativeness is its ability to seek and commercially utilize the results of scientific research, new*

concepts, ideas, or inventions, leading to an increased level of modernity and strengthened competitive positions. Eco-innovations are substantiated as innovations consisting of new processes, methods, practices, systems, and products that enable the avoidance or reduction of environmental impact. Eco-innovations form part of a business philosophy aimed at creating competitive advantages. The implementation of eco-innovations enhances environmental efficiency, directly contributing to the reduction of production energy intensity and, indirectly, to increased enterprise competitiveness.

Conclusion. *A propensity for innovation demonstrates enterprises' aspiration to meet competitive conditions and enhance their competitiveness. Environmental competitiveness is of particular importance, defined as an enterprise's ability to adapt to market conditions, linked to the eco-friendly behavior of other entities (both producers and consumers), as well as its ability to compete and benefit from activities aimed at improving the environment.*

Keywords: *competitive advantage, environmental competitiveness, eco-friendly behavior, eco-innovation, enterprise innovativeness.*

Постановка проблеми. Успіх підприємства на конкурентному ринку залежить від його здатності адаптації до постійних змін навколишнього середовища. У такій ситуації компанія, яка не вносить зміни або надто повільно реагує на події, що відбуваються в навколишньому середовищі, може збанкрутувати.

Екологічний аспект у функціонуванні підприємства останнім часом став одним із ключових чинників успіху, що впливає на його конкурентну позицію. Він може бути джерелом нарощування потенціалу екологічних інновацій і, таким чином, сприяти підвищенню конкурентної переваги підприємства. Поява нового обладнання та нових технологій загострює конкуренцію. Одним з вагомих інструментів підвищення конкурентної переваги є впровадження екологічних інновацій. Реалізація подібних проєктів здатна стимулювати створення нових

робочих місць, активізувати розвиток інноваційного підприємництва та сприяти притоку інвестицій. Це набуває особливої важливості в умовах воєнного конфлікту, коли підприємства змушені долати наслідки екоциду та відігравати ключову роль у відновленні країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладним аспектам вивчення еко-інновацій та конкурентоспроможності підприємства особливу увагу у своїх працях приділяли Фісуненко П. А. [2], Портер М. [3], Reinmollerom P. [4], Baardwijkom N.[4], Lazonick W. [6], Никитін Ю.О.[8], Мельник М.В.[8], Невмержицький В. М. [8], . Davenport T. H.[10], Harris J. G. [10], Fussler J. [11], James P. [11], Freier I.[13], Карюк В.І. [14], Seroka-Stolka O. [17] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри велику кількість наукових праць, присвячених екологічним інноваціям, зокрема їхній сутності, науково-методичному забезпеченню та практичному впровадженню, залишається актуальною потреба в дослідженні сучасних тенденцій розвитку екологічного інноваційного простору як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства. Значущість теми зростає, адже екологічні виклики стають дедалі серйознішими, а інноваційна діяльність у нинішніх умовах має неодмінно враховувати екологічні чинники.

Метою статті є ідентифікація можливості отримання підприємством конкурентної переваги шляхом нарощування еко-інноваційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття конкурентоспроможності є багатовекторним, тому в літературі існує багато розбіжностей у визначенні цього явища. В економічних виданнях переважає визначення конкурентоспроможності як здатності досягти успіху в конкурентній боротьбі. У макроекономічному плані поняття конкурентоспроможності ототожнюється із синтетичним визначенням. Таке визначення використовується в документах Міжнародної організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). «Конкурентоспроможність - це рівень, до якого країна в

умовах вільної торгівлі та вільного ринку може виробляти товари та послуги, що проходять перевірку на міжнародних ринках, забезпечуючи при цьому реальне зростання доходів населення в довгостроковій перспективі» [1]. У мікроекономічному плані - «це стан підприємства, в якому воно є спроможним до конкурентної боротьби, а наявність конкурентного потенціалу та сформованих на його основі конкурентних переваг відображує можливість та здатність це робити за їх рахунок та не допускати конкурентних прорахунків» [2].

Відправною точкою для будь-якої поведінки та діяльності компанії, повинні бути потреби та очікування потенційних клієнтів, а також рівень їх задоволення конкурентами. Саме ця інформація є основною передумовою для прийняття рішень, які регулюють діяльність у двох основних сферах функціонування компанії на шляху до досягнення успіху. Перший напрямок зводиться до створення та відтворення конкурентного потенціалу, який розуміється як усі ресурси як матеріального, так і нематеріального характеру. Він має бути сформованим таким чином, щоб створити найкращі внутрішньо-організаційні умови для здійснення підприємством ефективних і результативних дій у другий напрям спрямований на створення та застосування інструментів конкуренції.

На думку М.Є. Портера конкурентну перевагу слід шукати насамперед у здатності бути інноваційним, постійно підвищувати свій рівень і таким чином досягати належної ефективності [3]. Ось чому інноваційна діяльність, яку проводить компанія, відіграє таку важливу роль, дозволяючи створювати різні та кращі товари та їх конфігурації.

Останнім часом інноваційність усе більше розглядається як визначальний фактор забезпечення конкурентоспроможності. Умови глобалізації змушують підприємства переглядати свої підходи та формувати нові стратегії, що часто базуються саме на інноваційних рішеннях. Така модель управління сьогодні виступає ключовим елементом досягнення довгострокових результатів. Ті

компанії, які впроваджують сучасні й ефективні підходи, мають більше шансів зберегти або навіть посилити свої позиції на ринку в умовах постійних змін.

Інноваційність підприємства – це його здатність шукати та комерційно використовувати результати наукових досліджень, нові концепції, ідеї чи винаходи, що веде до підвищення рівня сучасності та зміцнення конкурентних позицій. Reinmollerom P. та Baardwijkom N. визначають інноваційність як здатність організації до самовідновлення, як прояв її гнучкості [4].

Міжнародна організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) під інноваціями розуміє всю наукову, технічну, організаційну, фінансову та комерційну діяльність, яка фактично призводить або має на меті призвести до впровадження інновацій. Деякі з цих заходів мають переваги інноваційного характеру, а інші не є новими, але необхідні для реалізації інновацій [5].

Lazonick W. дає таке визначення інноваційного підприємства: «враховуючи домінуючі ціни на фактори виробництва, інноваційна фірма перетворює виробничі ресурси під власним контролем у високоякісні, дешевші товари і послуги, ніж ті, що раніше були доступні за домінуючих цін на фактори виробництва» [6].

В Законі України «Про Інноваційну діяльність» (ст. 1, п. 1) міститься таке визначення інноваційного підприємства «інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) - підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг» [7].

Колектив авторів (Нікітін Ю.О., Мельник М.В., Невмержицький В.М.) вважають, що «інноваційні МСП це юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність застосовуючи інноваційний процес, ступінь відкритості якого залежить від існуючої наукової і господарської компетенції, мають відокремлене майно, і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах

цього майна, з розміром доходу до 50 млн. євро, численністю персоналу до 250 осіб та відповідають наступним критеріям: витрати на дослідження й інновації складають мінімум 15% загальних операційних витрат хоча б в одному з останніх 3 років, або мінімум 10% протягом останніх 3 років (або поточного у випадку стартапу); швидко зростають та мають зареєстровано принаймні одне технологічне право протягом останніх 24 місяців» [8].

У переліку фінансових інструментів Європейського Союзу визначають такі критерії, яким повинні відповідати інноваційні МСП: витрати на дослідження і інновації складають мінімум 15% загальних операційних витрат хоча б в одному з останніх 3 років, або мінімум 10% протягом останніх 3 років (або поточного у випадку стартапу); швидко зростати; мати інвестиції або внески до статутного капіталу від венчурного фонду (бізнес-ангела) протягом останніх 24 місяців; зареєструвати принаймні одне технологічне право протягом останніх 24 місяців [9].

Екологічність, у свою чергу, є проявом інновацій, заснованих на екологічному чиннику. Зростаюча роль екологічного фактору означає, що компанії все більше базують свої стратегії не лише на проактивних стратегіях, але й виключно на екологічній інноваційності. Екологічні інновації є найвищим рівнем реалізації проактивних стратегій [10].

Як результат відповідальності за навколишнє середовище та зростаючого усвідомлення ризиків, пов'язаних із природним середовищем наприкінці 20 століття виникла концепція еко-інновацій. Напрямок екологічного зростання став пріоритетом для розвитку не тільки підприємств, а і цілих регіонів. Fussler J. та James P. визначили еко-інновацію як «інновацію, яка вимірює, запобігає, зменшує, мінімізує екологічну шкоду воді, повітрю, ґрунту, природним ресурсам, вирішує проблеми шуму та екосистеми. Це нововведення включає скорочення викидів парникових газів і так звані енергетичні інновації щодо енергоефективності та відновлюваних джерел енергії» [11].

Європейська зелена угода визначає еко-інновацій як «будь-які інновації, які сприяють розвитку більш екологічної та сталої економіки шляхом зменшення навантаження на навколишнє середовище, підвищення стійкості або більш ефективного використання природних ресурсів» [12]

Таким чином, еко-інновації є єдиною концепцією в якій наголос робиться на зменшенні впливу нових рішень на людську спільноту, що позитивно відрізняє її від інших концепцій[13]. Сучасні еко-інновації, як правило, трактують префікс «еко» як ознаку, що описує певну екологічну перевагу. Тобто еко-інновації - це інновації, що складаються з нових процесів, методів, практик, систем і продуктів, які дозволяють уникнути або зменшити навантаження на навколишнє середовище.

Слід наголосити, що еко-інновації становлять невід'ємну частину сучасної бізнес-філософії, орієнтованої на формування конкурентних переваг. Одним із ключових результатів їх впровадження є підвищення екологічної ефективності діяльності підприємства, що безпосередньо сприяє зменшенню енергомісткості виробництва, а опосередковано – зміцненню його конкурентоспроможності.

Екологічні інновації можуть створювати цінність для компанії та приймати різні форми в ланцюзі створення вартості, зокрема:

- радикальні, пов'язані з дезінтеграцією ланцюга вартості;
- еволюційні, пов'язаний з інтеграцією компаній шляхом кращого використання компетенцій, вбудованих в існуючі ланцюги створення вартості, наприклад, на основі сповідуваних екологічних цінностей [14].

У той же час, незважаючи на доведену актуальність розробки та впровадження екологічних інновацій науковці визначають і ряд характерних для них стримуючих чинників [15]:

- інертність людської думки та поведінки;
- спротив будь-яким змінам з боку тих, хто отримує вигоди від сучасного стану справ;
- некомплексні знання про глобальну екосистему, її синергетичну природу;

- его-центричність та обмеженість короткострокових інтересів стейкхолдерів.

Створення конкурентної переваги за допомогою еко-інновацій потребує системного підходу, виокремлюючи та відповідним чином модифікуючи всі необхідні індикатори. В ринковій сфері це способи комунікації з клієнтами. У тих сегментах, де вже є явний проєкологічний тиск, необхідно будувати екологічно відповідальний імідж компанії не лише через продукцію, що постачається, але й через відповідні зміни в місії компанії, правильну PR-політику та достовірну інформацію про позитивні екологічні ефекти реалізованих інвестицій та інших проєктів, що впливають на функціонування компанії. Варто звернути увагу на організаційний вимір, крім формальних рішень, з точки зору екологічної культури організації щодо формування проєкологічного ставлення працівників до змін та їхньої екологічної свідомості. На додаток до вищевказаного є ще сфера прикладних технологій, що забезпечують як високу якість для замовника, так і забезпечення дотримання екологічних стандартів. Зміни в усіх цих сферах, звичайно, також мають фінансовий вплив - позитивний, тобто збільшення обороту та прибутків, але також і негативний - додаткові витрати на інвестиції в нові технології.

Відносно висока схильність до інновацій демонструє прагнення підприємств відповідати конкурентним умовам і покращувати свою конкурентоспроможність. Особливого значення набуває екологічна конкурентоспроможність, яка визначається як здатність підприємства адаптуватися до ринкових умов, пов'язана з проєкологічною поведінкою інших суб'єктів (виробників і споживачів), а також здатність конкурувати та отримувати вигоди від діяльності, що направлена на поліпшення навколишнього середовища.

Для того, щоб інноваційна діяльність принесла очікуваний ефект, необхідно створити або розширити та покращити еко-інноваційні спроможності та викликати готовність організації здійснювати таку діяльність, тобто

здійснювати про інноваційну діяльність, спрямовану на підвищення еко-інноваційності підприємства.

Конкурентоспроможність підприємства значною мірою визначається поведінкою споживачів та рівнем їх купівельної спроможності, оскільки саме ці чинники впливають на формування стратегічних рішень компанії. Зростання екологічної свідомості суспільства та акцент на задоволенні соціально-екологічних потреб спонукають споживачів враховувати екологічний аспект під час прийняття рішень про купівлю.

Товар відіграє ключову роль у конкурентній боротьбі. Рішення підприємства щодо виведення на ринок еко-інноваційних продуктів, разом із можливими наслідками – як позитивними, так і негативними – значною мірою залежать як від внутрішніх ресурсів (зокрема людського капіталу), так і від поведінки споживачів, які можуть ці новації прийняти або відкинути. Успішність впровадження інноваційних продуктів визначається як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками – драйверами й бар'єрами – а також рівнем активності підприємства та його готовністю реалізовувати інноваційну продуктову стратегію в умовах конкуренції.

Для оцінки «зеленого» спрямування економічного розвитку країн в світі використовують глобальний індекс інновацій. Для передачі успішного досвіду впровадження екоінновацій у різних регіонах світу створено понад 50 центрів екоінновацій під егідою організацій ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) і ЮНЕП. Інформацію про розвиток екоінновацій в ЄС надає еко-інноваційне табло (Eco-Innovation Scoreboard або EIT). Табло EIT охоплює 32 основних індикаторів, які згруповані у п'ять тематичних сфер: вхідні ресурси, еко-інноваційна діяльність, еко-інноваційні результати, екологічні результати (вплив), соціально-економічні результати. EIS 2024 охоплює всі країни-члени ЄС, 12 сусідніх європейських країн, включаючи Західні Балкани та, вперше, Молдову. [16].

Залежно від балів країни поділяють на чотири інноваційні групи (рис.1)

[16]:

- лідери інновацій (продуктивність вище 125 % від середньої по ЄС);

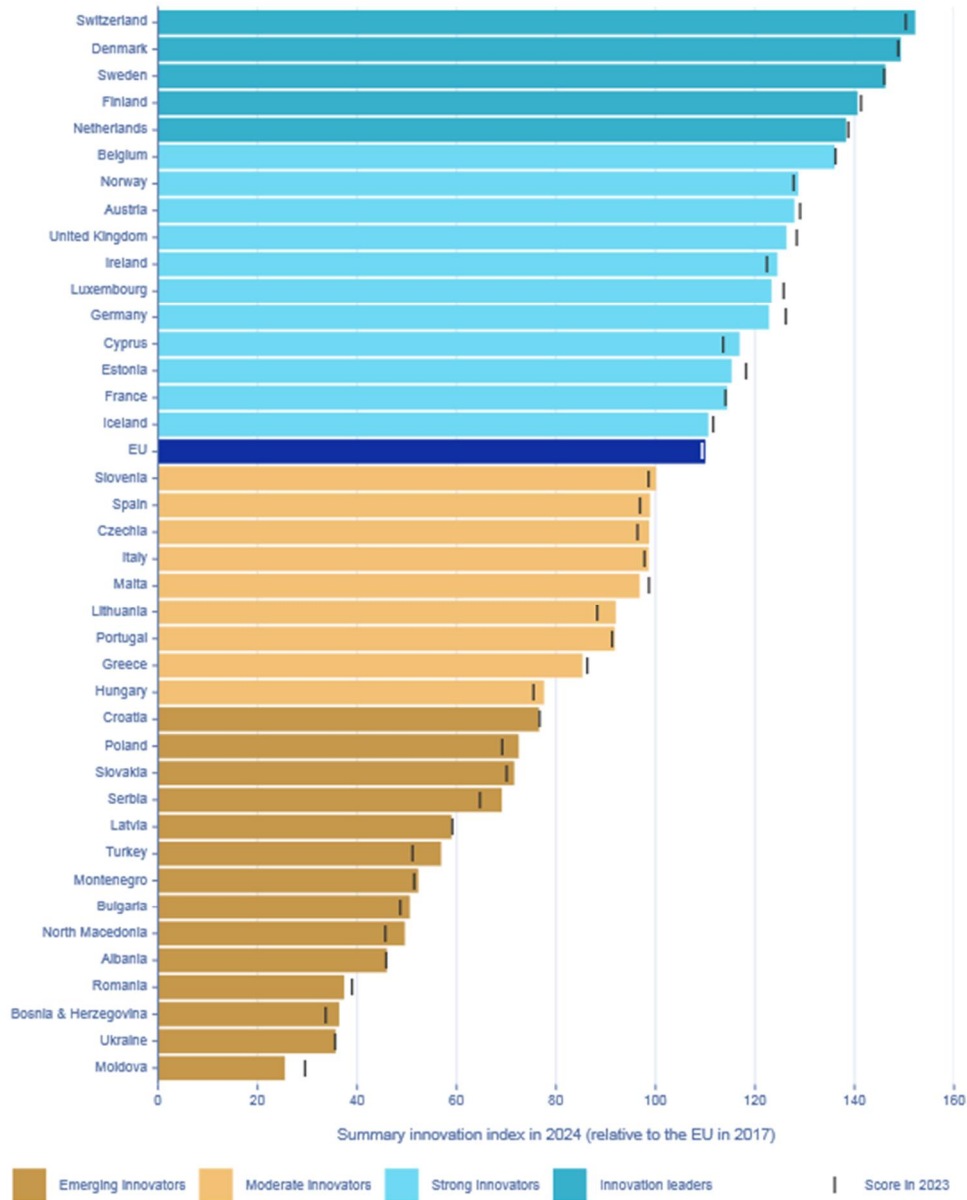

Рис. 1. Рейтинг країн ЄС за впровадженням екоінновацій [ ].

- сильні інноватори (продуктивність між 100% - 125 % від середньої по ЄС);

- помірні новатори (продуктивність між 70% - 100 % від середньої по ЄС);

- нові новатори (продуктивність нижче 70% від середньої по ЄС).

Рейтинг країн ЄС за рівнем еко-інновацій показує, що Україна посідає передостаннє місце. Низький рівень екологічних інновацій в Україні є результатом недостатніх державних і приватних витрат на екологічні дослідження та розробки, що зв'язано, в першу чергу, з війною. Те ж саме стосується патентів, де серед заявок на патент, частка нових технологій з незначною. Українські підприємства запроваджують мало не лише еко-інновацій, але й інновацій загалом, хоча потенціал еко-інновацій є більшим, ніж потенціал інновацій загалом.

Серйозним обмеженням для розвитку еко-інноваційного потенціалу є обмежені екологічні знання українських підприємців і управлінського персоналу. Ще одним обмеженням є низька правова обізнаність, що є наслідком недостатньої інформації та недостатнього контролю, недооцінка впливу компанії на навколишнє середовище та небажання користуватися консультаційними послугами у цій сфері. Найбільш серйозним обмеженням на всіх етапах розробки та впровадження інноваційних екологічних технологій є фінансові бар'єри.

Слід підкреслити, що подолання бар'єрів у впровадженні екоінновацій на українських підприємствах і, таким чином, формування конкурентної переваги за їх посередництвом можна досягти через розвиток еко-інноваційних кластерів. Еко-інноваційні кластери можуть набувати різних форм. Однак вони завжди повинні базуватися на формулі одночасної співпраці та конкуренції, стимулюючи потік знань, який стимулює інноваційність. Еко-інноваційні кластери також мають включати університети та науково-дослідні підрозділи. Компанії в кластерах будуть більш конкурентоспроможними, ніж ті, що знаходяться поза ними, оскільки кооперація, географічна концентрація обмін знаннями та інформацією між постачальниками, клієнтами, конкурентами та галузями та установами, пов'язаними з даною компанією буде відбуватися більш інтенсивно [17].

Висновки та пропозиції. В умовах сучасної ринкової економіки підприємства постійно змушені шукати нові шляхи розвитку та впроваджувати

інноваційні підходи. Значна їх частина активно займається науково-дослідною та дослідно-конструкторською діяльністю, що вказує на наявність інноваційного потенціалу та орієнтацію на оновлення. Інновації відіграють ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства, виступаючи одним із головних факторів його успіху на ринку. Тому дії потрібні не тільки для того, щоб творити належні умови для розвитку екоінноваційного потенціалу та стимулювання підприємств, а також полегшення їх доступу до технологій з метою підвищення їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Promoting entrepreneurship and innovative SMEs in a global economy. OECD. 2004. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2004/06/promoting-entrepreneurship-and-innovative-smes-in-a-globaleconomy_g1gh4586/9789264044357-en.pdf.
2. Фісуненко П. А. Підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства : сутність та еволюція поняття. Бізнес-навігатор. 2020. Вип. 2 (58). С. 152–161. Fisunenko P. A. (2020) Pidkhody do vyznachennia konkurentospromozhnosti pidprijemstva : sutnist ta evoliutsiia poniattia [Approaches to determining the competitiveness of an enterprise : the essence and evolution of the concept]. Biznes-navihator – Business navigator, vol. 2 (58), pp. 152–161.
3. Портер М.Е. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. Київ : Основи, 1998. 390 с.
4. Reinmoller P., Baardwijk N. The link between diversity and resilience. «MIT Sloan Management Review». 2005. Vol. 46/4.
5. Promoting entrepreneurship and innovative SMEs in a global economy. OECD. 2004. URL: <http://www.oecd.org/cfe/smes/31919231.pdf/>.
6. Lazonick William. Innovative enterprise and shareholder value. Law and Financial Markets Review 8.1 (2014): 52-64.

7. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV / Верховна рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

8. Нікітін Ю.О., Мельник М.В., Невмержицький В. М. Визначення і класифікаційні ознаки МСП та інноваційних підприємств. URL: <file:///C:/Users/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87/Desktop/alexi,+%D0%9D%D0%86%D0%9A%D0%86%D0%A2%D0%86%D0%9D+9.pdf>

9. InnovFin SME Guarantee: Implementation Update. European investment fund. URL: http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/single_eu_debt_instrument/innovfin-guarantee-facility/reportquarterly-innovfin-smeg-implementation-status.pdf.

10. Davenport T. H., Harris J. G. Competing on analytics: the new science of Winning. Harvard business review press, Language. 2007. Vol. 15. Iss. 217. P. 24.

11. Fussler J., James P. Die Oeko-Innovation, wie Unternehmen profitabel und umweltfreundlich sein koennen. S. Hirzel Verlag, Leipzig. 1999.

12. The European Green Deal. URL: <https://europeanclimate.org/the-european-green-deal/>.

13. Freier I. Environmental management from an ecological modernisation and innovation perspective, Chemnitz University of Technology, Chemnitz 2003.

14. Карюк В.І. Удосконалення системи видової класифікації інновацій. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/karyuk_0007.pdf.

15. United Nations of Ukraine: Що таке сталий розвиток? UNITED NATIONS IN UKRAINE: вебсайт. URL: <http://www.un.org.ua/en/45-temp/1484-2012-06-11-14-41-36>.

16. European Innovation Scoreboard 2024. URL: <https://westernbalkans-fohub.eu/documents/european-innovation-scoreboard-eis-2024-edition/>

17. Seroka-Stolka O. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa w oparciu o jego eko-innowacyjność. URL: <file:///C:/Users/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87/Desktop/63653pdf>.